

STANISŁAW JANEK

FILOZOFIA
– NAUKA – RELIGIA

*Studia i szkice
z dziejów kultury intelektualnej*

Redakcja naukowa
ANNA STAROŚCIC

Kęty 2018
WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

FUNDAMENTA

Studia z historii filozofii

t. LXXXIX

Seria pod redakcją Mikołaja Olszewskiego i Antoniego Szweda

© 2018 by Stanisław Janeczek

Wydanie pierwsze

Redakcja i korekta: Teresa Dziemińska

Projekt okładki i łamanie: Łukasz Derewiecki

Dofinansowano ze środków Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu
Lubelskiego Jana Pawła II

Na okładce wykorzystano fragment obrazu Mihály Munkácsy'ego, *Chrystus przed
Pilatem*.

ISBN 978-83-65031-32-7

Wydawnictwo Marek Derewiecki

ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty

tel./fax 33/8454149, 603931607

e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl

Księgarnia: www.derewiecki.pl

Dystrybucja: tel. 502637305

Pamięci naszych Nauczycieli

Przedmowa

Joachim Lelewel, może największy polski historyk, tłumacząc swą uwagę do refleksji nad metodologią historiografii, przywoływał szczególną zachętę Tomasza Hussarzewskiego, który w roku 1805 – już po pierwszym roku jego studiów – odszedł z profesury Uniwersytetu Wileńskiego. Pisano na początku wieku XX: „Ośmielony przez niego – według wyznawanej zasady francuskiej (»Przygody« str. 3): »Chcesz się czego nauczyć? napisz dzieło« – aby się nauczyć porządku w pracy historycznej, napisał metodykę, która pilniej, w dojrzałym schemacie rozumowy ujęta, wytworzyła »Historykę«, poświęconą »Cieniom Tomasza Hussarzewskiego«”¹. Pisał o tym sam Lelewel: „Nie znał on [Hussarzewski – SJ] niemieckich studjów, napomknąwszy tedy o kilku do tego francuskich dziełach, wręcz dołożył: na nic ci nieprzydadzą się, ale je poznaj i sam sobie szukaj i obmyśl”². Idąc tą drogą Lelewel, nowatorsko na gruncie polskim, z jednej strony akcentował wagę obiektywizmu i krytycyzmu w doborze źródeł, poszerzając przy tym tradycyjną historię polityczną o całe bogactwo zjawisk kulturowo-społecznych, a z drugiej dbał o zrozumienie przyczyn analizowanych zjawisk, ukazując polskie realia na tle dynamicznie pojętego kontekstu ogólnoeuropejskiego i nie lękając się formułowania interpretacji nawet o charakterze historiozoficznym³.

Na tak nieskromnie pojętą samodzielność metodologiczną – *toutes proportions gardées* – odważyłem się, gdy przed laty poszerzałem zakres swych poszukiwań badawczych nad nowożytną kulturą filozoficzną, zapoczątkowanych studiami nad drukami szkolnymi używanymi w zreformowanym w połowie XVIII w. szkolnictwie wyznaniowym Rzeczypospolitej

¹ *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. Życiorysy, streszczenia, wyjątki*, t. 4, red. B. Chlebowski i in., Warszawa 1908, s. 4.

² J. Lelewel, *Przygody w poszukiwaniach i badaniu rzeczy narodowych polskich*, Poznań 1858, s. 9.

³ Syntetycznie zob. np. S. Janeczek, *Lelewel Joachim*, w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 6, red. A. Maryniarczyk i in., Lublin 2005, s. 303–307.

Obojga Narodów⁴, poprzedzającym reformy Komisji Edukacji Narodowej. Okazało się, że jednym z elementów właściwego systemowi edukacyjnemu KEN studium filozofii jest specyficznie pojęta logika, traktowana nie tylko jako narzędzie nauki, ale także jako synonim suwerenności intelektualnej, niezbędny w każdym wymiarze ludzkiej aktywności⁵. Opracowanie tej problematyki wymagało zrozumienia niemal całokształtu procesów, które dokonały się w kulturze filozoficznej wczesnej nowożytności. Zakres tematyczny i metodologiczny tego *milieu* okazał się ogromnie bogaty i złożony, obejmował bowiem nie tylko przedstawiane zwykle w podręcznikach historii filozofii osiągnięcia tej miary filozofów co René Descartes czy John Locke, ale i szeregu *minores*, których zakres oddziaływania w ówczesnym ruchu filozoficznym był niejednokrotnie o wiele bardziej znaczący niż myślicieli uznawanych dzisiaj za typowych dla filozofii tego okresu. Wymagało to badań, które określa się dzisiaj jako historia recepcji (*Rezeptionsgeschichte*), skupiająca się nie tylko na analizie treści badanych dzieł, ale i na kontekście ich powstania i funkcjonowania, a więc tego, co się określa jako historia oddziaływania tekstu (*Wirkungsgeschichte*, *Effective History*). Zwraca ona uwagę, że nieraz istotny wpływ na sformułowanie określonych tez filozoficznych czy historycznofilozoficznych miał szeroki kontekst instytucjonalny, światopoglądowy, a nawet polityczny.

Tak złożony zespół zagadnień wymagał zastosowania odpowiadającej im metody czy raczej zespołu metod, którymi posłużyłem się w obszernej i wielowątkowej monografii podejmującej „historycznofilozoficzne uwarunkowania nowożytnej koncepcji logiki”⁶. Tłumaczyła ona złożoną genezę tej koncepcji, która logikę jako dyscyplinę specyficznie formalną przekształciła w dużej mierze w epistemologię, której elementem była metodologia nauk. W najszerzej pojętej kulturze naukowej nowożytności ujawnił się bowiem znaczący przewrót przez ukonstytuowanie się *science*, pod której wpływem pozostaje w dużej mierze dzisiejsza kultura naukowa, naznaczona scjentyzmem, który coraz mocniej przekształcał się także

⁴ Zob. S. Janeczek, *Oświecenie chrześcijańskie. Z dziejów polskiej kultury filozoficznej*, Lublin 1994.

⁵ Zob. tenże, *Komisja Edukacji Narodowej. Studia i szkice z dziejów polskiej kultury intelektualnej*, red. A. Starościc, Lublin 2018.

⁶ S. Janeczek, *Logika czy epistemologia? Historycznofilozoficzne uwarunkowania nowożytnej koncepcji logiki*, Lublin 2003. Por. tenże, *Edukacja oświeceniowa a szkoła tradycyjna. Z dziejów kultury intelektualnej i filozoficznej*, Lublin 2008.

w naturalizm, związany ze zmianami na płaszczyźnie światopoglądowej⁷. Z czasem to złożone podejście historyczne nazywałem historią kultury intelektualnej (*intellectual history*), której istotnym elementem jest historia kultury filozoficznej, ale także historia nauki czy historia światopoglądu, o czym traktuję m.in. w rozdziale inicjującym obecny tom, odwołując się tyleż do metodologicznych postulatów, co i mistrzowskiej praktyki badawczej Stefana Swieżawskiego, do którego myśli i dokonań powracam wprost w części drugiej niniejszego wyboru tekstów.

Wskazana wielowątkowość *Logiki czy epistemologii?*, poświęconej uwarunkowaniom nowożytnej koncepcji logiki, tłumaczy podjęcie w niej szerszej refleksji nad sposobami postrzegania i uprawiania w kulturze nowożytnej nie tylko filozofii, ale także nauki. Uwidocznili się w niej złożone i stopniowe przejście od dominacji kultury filozoficznej, będącej wyrazem dziejów nauki tożsamej z filozofią, do zyskującej coraz więcej na znaczeniu nowożytnej *science*, jako przyrodoznawstwa, programowo kontestującego klasycznie pojętą filozofię. Tej buńczucznej, nierzadko, opozycyjności towarzyszyła wszakże nierozdzielnie faktyczna zależność wobec filozofii tak tradycyjnej, jak i zrodzonej w nowożytności, tym razem programowo kompatybilnej wobec *science*, jako deklaratywnie afilozoficznego przyrodoznawstwa. Z czasem dzieliło ono jednak ambicje klasycznej filozofii w fundowaniu maksymalistycznie pojętej wizji rzeczywistości oraz odgrywało coraz większą rolę w kształtowaniu nowej wizji filozofii, uprawianej tym razem w kontekście nowej nauki. Podjęte w sygnalizowanej monografii wątki, opracowane w serii artykułów, znalazły się w pierwszej części obecnego tomu, oddając złożoność i skomplikowanie tego ważnego *transitus* w dziejach europejskiej nauki, dokonującego się na kanwie dziejów nowożytnej kultury – filozoficznej, naukowej i światopoglądu. Nic więc dziwnego, że pierwsza część rozpoczyna się od przedstawienia kultury filozoficznej, a faktycznie i naukowej w sensie węższym, właściwej dla nowożytnego arystotelizmu chrześcijańskiego, zwanego często drugą scholastyką, typowego dla ruchu filozoficznego od XVI do XVIII w. włącznie, bo upowszechnianego w akademickiej i szkolnej praktyce dydaktycznej, wyznaczającej, w sposób nieporównanie bardziej wpływowy niż obecnie, standardy ówczesnej mentalności ludzi wykształconych. Kultura ta stanowi

⁷ Zob. np. symptomatyczną zbitkę tematyczną paragrafu: „Scjentyzm, ahistoryzm, naturalizm” w tomie Tadeusza Szubki *Filozofia analityczna. Koncepcje, metody, ograniczenia*, Wrocław 2009.

istotny punkt odniesienia analiz podejmowanych w kolejnych rozdziałach, ukazujących złożoność dokonań myślicieli tak oryginalnych i uznanych za wiodących dla filozofii nowożytnej, jak Francis Bacon, René Descartes, Blaise Pascal, John Locke, Étienne Condillac czy Jean le Rond d’Alembert, uczony i filozof, sekretarz *Wielkiej Encyklopedii Francuskiej*, tyleż dokumentującej, co i projektującej właściwą wizję kultury intelektualnej. Część pierwszą wieńczy rozdział poświęcony światopoglądowemu kontekstowi tych przemian, akcentujący właściwą wszystkim rozdziałom obu części perspektywę interpretacyjną, określaną we współczesnej metodologii historii jako długie trwanie (*longue durée*). Odgrywa ono istotną rolę, mimo niewątpliwego i coraz bardziej wpływowego ducha nowatorstwa, uwidaczniającego się we wszystkich wymiarach nowożytnej kultury, aż po płaszczyznę światopoglądową, religijną. Być może rozważania te, na wzór nowszych europejskich ujęć historii filozofii, pomogą pełniej ukazać dzieje filozofii, nie bez pewnych uproszczeń kategoriałizacyjnych przedstawiane zwykle w polskich podręcznikach; być może pomogą też lepiej zrozumieć złożone korzenie współczesnych standardów kultury i życia społecznego, zwłaszcza że nierzadko historycy, publicyści i politycy tak chętnie widzą je w stereotypowo pojętej filozofii oświecenia, jako epocę narastającego naturalizmu, sekularyzmu i liberalizmu.

Część druga poświęcona jest dziejom polskiej kultury intelektualnej, w której także inspirujące miejsce zajmowała filozofia, wpływając na kształt nie tylko kultury naukowej, ale również religijnej, w różnej formie służąc racjonalizacji światopoglądu⁸. Ta część przedstawia specyfikę wybranych elementów polskiej kultury filozoficznej na tle dziejów europejskiej kultury intelektualnej, poczynawszy od ważnych dla oświecenia dokonań Hugona Kołłątaja i Stanisława Staszica oraz reprezentatywnego dla romantyzmu pisarstwa Augusta Cieszkowskiego. Stuletnie dzieje filozofii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim ma oddać natomiast, w jakiejś mierze, charakterystyka dokonań zarówno Idziego Benedykta Radziszewskiego, charyzmatycznego założyciela tej uczelni, jak też bodaj najwybitniejszych filozofów tego środowiska, a więc Stefana Swieżawskiego, Mieczysława Alberta Krąpca, i aspektywnie Karola Wojtyły/Jana Pawła II, gdy reflektuje znaczenie filozofii nowożytnej dla kultury współczesnej. Ten ostatni wą-

⁸ Zob. np. *Światopoglądowe odniesienia filozofii polskiej*, red. S. Janeczek, R. Charzyński, M. Maciołek, Lublin 2011; *Filozofia a religia w dziejach filozofii polskiej. Inspiracje – krytyka*, red. S. Janeczek, A. Starościc, Lublin 2014.

tek, zamieszczony jako zakończenie, jest swoistą klamrą spinającą historię filozofii powszechnej i polskiej, nowożytność ze współczesnością, a filozofię z niepowtarzalną ludzką egzystencją i z niezbędną jej niszą, jaką jest kultura i życie społeczne, zwłaszcza gdy dopatrujemy się szczególnej roli filozofii w odkrywaniu sensu ludzkiego życia.

Niniejszy tom składa się z przedruków, dobranych tak, by stanowiły zwartą całość. Ograniczenie się do prostych przedruków jest – mam nadzieję – usprawiedliwione faktem, że zostały one opublikowane w ciągu ostatniego dziesięciolecia, a więc w okresie nieodległym, zwłaszcza w przypadku dokonań historiograficznych, stosunkowo trwałych. Wynikają stąd pewne powtórzenia, które jednak umożliwiają lekturę poszczególnych, niekiedy obszernych, rozdziałów, dając jednocześnie możliwość zorientowania się w zasadniczym przesłaniu przedstawianego tomu, bez uciążliwego studium innych jego partii. Z tego też względu w przedrukach tych nie dokonywano aktualizacji czy uzupełnień, nawet gdy traktowane tu wątki były podejmowane przez autora w nowszych publikacjach. Usunięto oczywiste błędy, wprowadzono drobne poprawki językowe oraz ujednolicono strukturę poszczególnych rozdziałów i zapisy w dokumentacji zawartej w przypisach tych przedruków. Uzupełnieniem całości jest indeks nazwisk.

Niniejszy zbiór nie ukazałby się, gdyby nie wytrwała zachęta i pomoc Pani Magister Anny Starościc w jego redakcji, tak w wymiarze koncepcyjnym, jak i porządkowania rozproszonych druków, tym bardziej że wielkodusznie zatroszczyła się o środki na publikację niniejszego tomu. Z serca za to dziękuję, bo w ten sposób udało się pozbierać artykuły jak do biblijnego kosza pełnego ułamków pozostałych z rozmnożenia chlebów.

Doceniając kulturotwórcze znaczenie tradycji uzgodniliśmy, że niniejszy zbiór ofiarujemy naszym Nauczycielom, czasem – jak mawiał wielki Leleweł – tylko już ich „cieniom”. Nie możemy też nie przywołać – wyrosłej co prawda w ramach kultury pogańskiej, ale przecież głęboko wyrażającej ducha starotestamentalnych przykazań – zachęty: „Należy odwdzięczać się za to, że zostało się wprowadzonym w filozofię; bo wartość tego nie daje się mierzyć pieniądzem i nie ma takich objawów czci, które by były zdolne zrównoważyć ten dar, lecz może wystarczą te, które są możliwe – podobnie jak się rzecz ma w odniesieniu do bogów i rodziców”⁹. Tom ten poświęcamy nie tylko naszym Nauczycielom filozofii, ale także

⁹ *Etyka Nikomachejska*, IX, 1; 1164 b 3–5, przeł. D. Gromska, Warszawa 1956, s. 323. Por. tamże, s. XXVI.

teologii i historii z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który w roku niniejszej edycji obchodzi swe 100-lecie. Dziękujemy naszym Mistrzom za mądrość i prawość. Ufamy, że tak jak nasza *Alma Mater* dochowała wierności swej dewizie w służbie *Deo et Patriae* w dobie komunistycznego autorytaryzmu, tak też zachowa intelektualną suwerenność na współczesnym rynku idei.

Dziękujemy najserdeczniej Wydawnictwu Marek Derewiecki, które życzliwie zgodziło się na publikację niniejszego tomu i starannie przygotowało go do druku, a także Redaktorom i Wydawnictwom czasopism i wydawnictw zbiorowych za wielkoduszną zgodę na przedruk artykułów do niniejszej całości. W końcu równie serdecznie dziękujemy Paniom Profesor Honoracie Jakuszko (UMCS) i Ewie Starzyńskiej-Kościuszko (UWM), Recenzentkom niniejszej pracy, za życzliwą opinię wydawniczą. Niemniej jednak sam z pokorą biorę odpowiedzialność za wszelkie słabości oddawanego w Państwa ręce tomu.

Lublin, dn. 3.09.2017 r.

ks. Stanisław Janeczek

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
Zamiast wstępu. Między filozoficzną historią filozofii a historią kultury	11
1. Historia intelektualna warszawskiej szkoły historyków idei	12
2. Historia intelektualna a historia kultury filozoficznej	19
CZĘŚĆ I. ORYGINALNOŚĆ A STANDARDY W KULTURZE EUROPEJSKIEJ	29
I. NOWOŻYTNY ARYSTOTELIZM CHRZEŚCIJAŃSKI	31
1. Ukonstytuowanie się nowożytnego arystotelizmu w XV w.	34
2. Nowożytny arystotelizm chrześcijański doby reformacji i kontrreformacji	49
II. RACJONALIZM A EMPIRYZM W HISTORII NOWOŻYTNEJ TEORII NAUKI – FRANCIS BACON I RENÉ DESCARTES ..	73
1. Francis Bacon	75
2. René Descartes	79
III. INTEGRALNOŚĆ POZNANIA LUDZKIEGO W UJĘCIU BŁAŻEJA PASCALA	91
1. Kontekst interpretacyjny	92
2. Epistemologia Pascala	110
3. Epilog oświeceniowy	126
IV. RACJONALIZM KULTURY INTELEKTUALNEJ	
JOHNA LOCKE’A	137
1. Między empiryzmem a racjonalizmem	139
2. Racjonalistyczne uprawomocnienie różnych rodzajów poznania ...	146

V. PRZEJAWY REFLEKSJI METAFIZYCZNEJ W FILOZOFII	
ÉTIENNE’A BENNOTA DE CONDILLACA	158
1. Psychologia poznania jako swoista „metafizyka”	159
2. Elementy tradycyjnej metafizyki	167
VI. KARTEZJANIZM TEORII NAUKI	
ÉTIENNE’A CONDILLACA	175
1. Integralność wymiarów oczywistości poznania	177
2. Metodologiczny eklektyzm	181
VII. KONCEPCJA NAUKI JEANA LE ROND D’ALEMBERTA	184
1. Między empiryzmem, racjonalizmem i intuicjonizmem	188
2. Integralność klasyfikacji nauk	203
VIII. ROLA OŚWIECENIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO	
W KULTURZE WIEKU XVIII	216
1. Oświecenie chrześcijańskie wobec racjonalizmu	219
2. Oświecenie chrześcijańskie w Europie	227
3. Oświecenie chrześcijańskie w Rzeczypospolitej	235
CHĘŚĆ II. OBLICZA POLSKIEJ KULTURY	245
IX. OD FILOZOFII BOGA DO FILOZOFII RELIGII	
W DOBIE OŚWIECENIA	247
1. Filozofia Boga początków oświecenia	247
2. Filozofia religii schyłku oświecenia	258
X. SYLWETKA INTELEKTUALNA STANISŁAWA STASZICA .	275
1. Biografia i spuścizna pisarska	276
2. Poglądy	280
XI. „OJCZE NASZ” AUGUSTA CIESZKOWSKIEGO	
– IDEOLOGIA, FILOZOFIA RELIGIJNA, KATOLICKA	
NAUKA SPOŁECZNA?	291
1. Interpretacje dokonania Cieszkowskiego	295
2. Uwagi krytyczne	313

XII. IDZI B. RADZISZEWSKI – FILOZOF I ZAŁOŻYCIEL KUL ..	328
1. Biografia	328
2. Piśmiennictwo filozoficzne	335
XIII. METODOLOGIA HISTORII FILOZOFII	
W UJĘCIU STEFANA SWIEŻAWSKIEGO	342
1. Kontekst historycznoorganizacyjny	343
2. Koncepcja historiografii filozofii	354
XIV. MIECZYŚLAW A. KRĄPIEC – TWÓRCA LUBELSKIEJ	
SZKOŁY FILOZOFII KLASYCZNEJ	382
1. Lubelska Szkoła Filozoficzna	382
2. Filozofia M.A. Krąpca	389
Zamiast zakończenia. Rozważania Jana Pawła II nad znaczeniem filozofii	
nowożytnej dla współczesnej kultury	395
1. Uwagi wstępne	395
2. Charakterystyka kultury oświecenia	397
3. Ocena wartości oświeceniowych kategorii etycznych	399
4. Konsekwencje społeczno-kulturowe dokonań oświecenia	403
Indeks osób	410

Książki wydane w serii DAIMONION

1. *Aktualność Kierkegaarda. W 150 rocznicę śmierci myśliciela z Kopenhagi.* Praca zbiorowa (2006)
2. K. Ajdukiewicz, *Zagadnienia i kierunki filozofii* (2003)
3. K. Albert, *Wprowadzenie do filozoficznej mistyki*, tłum. Józef Marzęcki (2002)
4. E. Angehrn, *Filozofia dziejów*, tłum. Józef Marzęcki (2007)
5. A. Bareau, W. Schubring, Ch. Furer-Haimendorf, *Buddyzm-dżinizm-religie ludów pierwotnych*, tłum. Józef Marzęcki (2003)
6. W. Beierwaltes, *Platonizm w chrześcijaństwie*, tłum. Piotr Domański (2003)
7. H. Benisz, *Schopenhauer-Nietzsche-Heidegger. Fundamentalne kwestie filozofii życia* (2015)
8. L. Bierdiajew, *Zawód: żona filozofa*, tłum. Henryk Paprocki (2005)
9. M. Bierdiajew, *Autobiografia filozoficzna*, tłum. Henryk Paprocki (2002)
10. E. Cassirer, *O teorii względności Einsteina. Studium z teorii poznania*, tłum. Przemysław Parszutowicz (2006)
11. M.-D. Chenu OP, *Wstęp do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, tłum. Hanna Rosnerowa (2001)
12. M. Conche, *Filozofować w nieskończoność*, tłum. Patrycja Bobowska-Nastarzewska (2007)
13. E. Coreth, R. Ehlen, G. Haeffner, F. Ricken, *Filozofia XX wieku*, tłum. Marian Kalinowski (2004)
14. E. Coreth, P. Ehlen, J. Schmidt, *Filozofia XIX wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
15. E. Coreth, H. Schöndorf, *Filozofia XVII i XVIII wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
16. T. Czeżowski, *O metafizyce, jej kierunkach i zagadnieniach* (2004)
17. B. Dembiński, *Późny Platon i Stara Akademia* (2010)
18. J. Domański, „Scholastyczne” i „humanistyczne” pojęcie filozofii (2005)
19. J. Domański, *Tekst jako uobecnienie. Szkic z dziejów myśli o piśmie i książce* (2002)
20. R. Flacelière, *Historia literatury greckiej*, tłum. Piotr Sobczak (2004)
21. H.-G. Gadamer, *Idea dobra w dyskusji pomiędzy Platonem i Arystotelesem*, tłum. Zbigniew Nerczuk (2002)
22. J. Galarowicz, *Blask godności. O etyce Karola Wojtyły i nie tylko* (2005)
23. J. Galarowicz, *Być ziarnem pszenicznym. Nowa książeczka o człowieku* (2006)
24. J. Galarowicz, *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły* (2000)
25. J. Galarowicz, *Szczęście na manowcach. Liberalizm-bedonizm-selfizm* (2017)
26. J. Galarowicz, *Wojtyła-Tischner, kapłaństwo i myślenie oraz inne eseje* (2016)

27. J. Galarowicz, *Wprowadzenie do antropologii filozoficznej. Ujęcie fenomenologiczno-personalistyczne* (2017)
28. A. Górniewicz, *Nowoczesność, nihilizm, polityka. Wokół myśli Karla Löwtha* (2014)
29. R. Groń, „Spór o Aelreda”. W poszukiwaniu prawdziwego oblicza Aelreda z Rievaulx (2005)
30. J. Grzybowski, *Byt, Tożsamość, Naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (2012)
31. J. Grzybowski, *Miecz i Pastorał. Filozoficzny uniwersalizm sporu o charakter władzy. Tomasz z Akwinu i Dante Alighieri* (2006)
32. K. Gurczyńska-Sady, W. Sady, *Wielcy filozofowie współczesności* (2012)
33. J. Gwiazdecka, *Etyka Platona. O formie platońskiej refleksji moralnej* (2003)
34. P. Hadot, *Plotyn albo prostota spojrzenia*, tłum. Patrycja Bobowska (2004)
35. P. Hadot, *Twierdza wewnętrzna. Wstęp do „Rozmyślań” Marka Aureliusza*, tłum. Piotr Domański (2004)
36. R. Heinzmann, *Filozofia średniowiecza*, tłum. Piotr Domański (1999)
37. S. Janeczek, *Filozofia-nauka-religia. Studia i szkice z dziejów kultury intelektualnej* (2018)
38. G. Jura, *Filozofia zamachu stanu w XXI wieku* (2013)
39. *Kwiatki Świętego Franciszka oraz Reguły i Testament*, tłum. Leopold Staff i Kajetan Ambrożkiewicz OFM Cap. (2003)
40. D. Leszczyna, *Hegel w Hiszpanii. Od szkoły sewilskiej do szkoły madryckiej* (2017)
41. W. Lowrie, *Kierkegaard*, tłum. Jacek A. Prokopski (2011)
42. K. Löwith, *Historia powszechna i dzieje zbawienia*, tłum. Józef Marzęcki (2002)
43. M. Łagosz, *O świadomości. Fenomenologia zjawisk umysłowych* (2016)
44. A. Kijewska, *Filozof i jego muzy. Antropologia Boecjusza – jej źródła i recepcja* (2011)
45. W. Julian Korab-Karpowicz, *Historia filozofii politycznej. (Od Tukidydesa do Locke’a)* (2010)
46. S. Lojek, *Obrona Nietzschego. Rzecz o odpowiedzialności* (2002)
47. M. Łoski, *Historia filozofii rosyjskiej*, tłum. Henryk Paprocki (2000)
48. H. Majkrzak, *Doktor doktorów. Święty Tomasz z Akwinu* (2012)
49. T. Mazur, *Kapryśni bogowie Sokratesa. Człowiek i świat wartości w tradycji filozofii zachodniej* (2008)
50. R. MacInerney, *Zagadnienie etyki chrześcijańskiej*, tłum. Ryszard Mordarski (2004)
51. M. Miniszewski, *Architektura zła. Wyjątkowość Holocaustu jako problem filozoficzny* (2012)
52. T. Mróz, *Platon w Polsce. Typy recepcji-autorzy-problemy* (2012)
53. R. Pastwa, *Bioetyka. W imię postępu i przetrwania* (2015)
54. H. Plessner, *Śmiech i płacz. Badania nad granicami ludzkiego poznania*, tłum. Zbigniew Nerczuk i Agata Zwolińska (2003)

55. J. A. Prokopski, *Egzystencja i tragizm. Dialektyka ludzkiej skończoności* (2007)
56. F. Ricken, *Etyka ogólna*, tłum. Piotr Domański (2001)
57. F. Ricken, *Filozofia religii*, tłum. Piotr Domański (2007)
58. E. Rohde, *Psyche. Kult duszy i wiara w nieśmiertelność starożytnych Greków*, tłum. Jerzy Korpanty (2008)
59. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. (Od Talesa z Miletu do Mahometa)* (2010)
60. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Eriugeny do Mikołaja z Kuzy* (2014)
61. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Picco della Mirandoli do Miguela Serveta* (2013)
62. B. Scherer, *Buddyzm*, tłum. Grzegorz Kuśnierz (2009)
63. J. Schmidt, *Teologia filozoficzna*, tłum. Piotr Domański (2006)
64. R. Scruton, *Dialogi ksantypiczne*, tłum. Wojciech Nowicki (2006)
65. W. Seńko, *Jak rozumieć filozofię średniowieczną* (2001)
66. L. Strauss, *Jerozolima i Ateny i inne eseje z filozofii politycznej*, tłum. Ryszard Mordarski (2012)
67. T. Szarek, *Alvin Plantinga i spory o istnienie Boga* (2015)
68. T. A. Szlezak, *O nowej interpretacji platońskich dialogów*, tłum. Piotr Domański (2005)
69. S. Szary, *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera* (2005)
70. W. Szumowski, *Filozofia medycyny* (2007)
71. W. Szumowski, *Historia medycyny filozoficznie ujęta* (2008)
72. A. Szwed, *Fideizm Kalwina i bunt angielskich racjonalistów. Wpływ fideizmu kalwińskiego na powstanie i rozwój racjonalnej teologii naturalnej u wybranych myślicieli angielskich XVII i XVIII wieku* (2016)
73. A. Szwed, *Między wolnością a prawdą egzystencji. Studium myśli Sorena Kierkegaarda* (1999)
74. A. Szwed, *Rozum wobec chrześcijańskiego Objawienia. Kant, Hegel, Kierkegaard* (2011)
75. A. Szwed, *Szkice o Kierkegaardzie i nie tylko... (2015)*
76. *Święty Tomasz teolog. Wybór studiów*. Praca zbiorowa (2005)
77. J.-P. Torrell, *Święty Tomasz – człowiek i dzieło*, tłum. Agnieszka Kuryś (2008)
78. *W kręgu Kierkegaarda*. Praca zbiorowa (2014)
79. B. Żukowski, *Esse est percipi? Metafizyka idei Georgea Berkeleya* (2012)